

LOKALNA STRATEGIJA OPORAVKA NAKON KATASTROFE

GORNJI VAKUF – USKOPLJE

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine
Министарство безбедности Босне и Херцеговине
Ministry of Security of Bosnia and Herzegovina

Empowered lives.
Resilient nations.

LOKALNA STRATEGIJA OPORAVKA NAKON KATASTROFE ZA OPĆINU GORNJI VAKUF – USKOPLJE

juni 2011.godine

*Lokalna strategija oporavka Općine Gornji Vakuf–Uskoplje urađena je u sklopu UNDP BiH projekta
„Odgovor na poplave i klizišta“*

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine
Министарство безбедности Босне и Херцеговине
Ministry of Security of Bosnia and Herzegovina

*Empowered lives.
Resilient nations.*

SADRŽAJ

1.	Uvod	4
2.	Podaci o općini	5
2.1.	Geografski položaj	5
2.2.	Demografski podaci i lokalna ekonomija	5
2.3.	Stanje javne infrastrukture i javnih usluga	6
2.4.	Zaštita i spašavanje	6
3.	Uvod i informacije o katastrofi	7
4.	Razvojna vizija prije katastrofe	7
5.	Vizija oporavka i uvod u sektore	8
6.	Sektori	9
6.1.	Socijalni sektor	9
6.2.	Sektor proizvodnje	11
6.3.	Sektor infrastrukture	11
7.	Institucionalni i zakonodavni okvir	13
8.	Mehanizmi finansiranja	14
9.	Monitoring	14
10.	Ključne pretpostavke i ograničenja	15
11.	Sinteza strategije	16
12.	Vremenski okvir za realizaciju strategije	17

1. UVOD

Mnogobrojni su razlozi i činjenice koji ukazuju na veći stepen ugroženosti ljudi i materijalnih dobara naše općine, pa u vezi s tim i na sve složenije uvjete u kojim se provode zaštita, spašavanje i oporavak od katastrofe. To proizlazi iz činjenice da su razmjere, brzina širenja i moguće posljedice po ljude i materijalna dobra u trenutku katastrofa (poplave) višestruko povećani, i da obim i karakter posljedica do kojih može doći traže angažman svih subjekata društva, kako na općini tako i u širem društvenom kontekstu.

Same okolnosti ukazuju na složenost i obimnost zadataka i mjera za oporavak nakon katastrofe, što je moguće uspješno provoditi samo s visokim stepenom organizacije, s dobrom taktikom djelovanja svih učesnika u sistemu, koji su svi međusobno povezani na izgradnji jedinstvene strategije.

Lokalna strategija oporavka nakon katastrofe predstavlja sintezu sektorskih i tematskih, kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih potreba i prioriteta. Ona pruža viziju o tome kakve mjere za smanjenje šteta treba poduzeti i na koji način, uključujući cjelokupni oporavak, ciljeve, projekte, kao i indikatore troškova i monitoringa strategije.

Strategija se sastoji od kvalitativnih i kvantitativnih podataka, pomoću kojih su utvrđeni ukupni uticaji katastrofe po određenim sektorima, kao i od saznanja o šteti na fizičkim strukturama Općine Gornji Vakuf-Uskoplje.

Pored navedenih ciljeva, ova strategija poslužit će i kao sredstvo za dogovaranje, donošenje odluka te osiguranje podrške vlasti i donatora.

U razvoju strategije korišteni su dostupni primarni i sekundarni izvori, a svoj doprinos tom razvoju dali su predstavnici UNDP-ja, Ministarstva sigurnosti BiH, Općine Gornji Vakuf-Uskoplje i saradnici iz drugih organa vlasti i agencija.

Interdisciplinarnim angažmanom brojnih institucija došlo se do stručnih odgovora na veoma složena pitanja prevencije poplava i oporavka nakon katastrofe, uz korištenje dostupnih dokumenata, naučnih studija, vlastitih analiza, legislative, mišljenja i procjena.

Ovo je zajednički angažman svih subjekata koji su u sinergijskom odnosu izradili strategiju koja odgovara biću našeg društva i daje odgovore na najznačajnija pitanja u ovoj oblasti za naredni period.

2. PODACI O OPĆINI

2.1. Geografski položaj i opći podaci

Općina Gornji Vakuf–Uskoplje nalazi se u centralnom dijelu jugozapadne Bosne, u gornjem toku rijeke Vrbas, a regionalno pripada Srednjobosanskom kantonu. Okružena je planinskim masivima; na istoku i sjeveroistoku leži planina Vranica, a na jugu i jugozapadu Raduša. Rijeka Vrbas formira dolinu dugu 27 km, a široku oko 2 km. Osim rijeke Vrbas, još pet rijeka obilježava prostor općine: Bistrička rika, Dobroška rika, Trnovača, Kruščica i Voljšnica. Površina općine Gornji Vakuf–Uskoplje je 402,7 km² (što predstavlja 12,7% teritorije Srednjobosanskog kantona), a nadmorska visina je 650 metara koliko iznosi u naseljenom mjestu Humac, do 2.112 metara koliko iznosi najviši vrh Natkrstac na Vranici.

Općinu karakteriziraju dvije pomenute planine koje imaju dva najveća vrha u centralnoj BiH. Položaj i nadmorska visina ovih planina čine ih idealnim za razvoj zimskog i planinskog turizma. Velike površine pašnjaka s navedenom nadmorskom visinom čine dobru osnovu za razvoj stočarstva, odnosno proizvodnju zdrave hrane. Sve rijeke pripadaju slivu rijeke Vrbas, odnosno velikom Crnomorskom riječnom slivu.

2.2. Demografski podaci i lokalna ekonomija

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, u Gornjem Vakufu–Uskoplju živjelo je 25.181 stanovnik. Oni su naseljavali 50 naseljenih mjesta organiziranih u 15 mjesnih zajednica.

Nažalost, neka od tih naseljenih mjesta danas su potpuno napuštena, a procjenjuje se da danas općina broji 19.513 stanovnika.

Smanjenje broja stanovništva sa 20.096 u 2004. godini na 19.513 u 2007. godini, uz pozitivan priraštaj stanovnika do 2007.godine znak je postojanja migracije stanovništva iz općine. Ova migracija je ekonomske prirode; njen uzrok je mogućnost zaposlenja u većim centrima. Imamo li na umu da u većini slučajeva općinu napuštaju mlađi ljudi, ovakav trend u budućnosti bi mogao dovesti do smanjenja broja radno sposobnog stanovništva.

Iz podataka kojima raspolaže Zavod za MIO/PIO može se vidjeti stanje zaposlenosti na prostoru općine. Prema podacima na dan 31.08.2009. godine, na evidenciji Zavoda za MIO/PIO vodi se ukupno 2.271 osoba. Većina ovih osoba bila je uposlena u jednom od 175 pravnih lica, koliko ih je registrirano na području općine 2008. godine.

2.3. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

Na području općine Gornji Vakuf–Uskoplje postoje četiri osnovne i dvije srednje škole. Kapaciteti obrazovnih institucija, u vezi s nivoom primjene novih metoda u edukativnom procesu i jačanjem praktičnog znanja, veoma su loši, kako po broju zaposlenih tako i po obimu sredstava koja koriste.

Na području općine djeluje jedan dom zdravlja sa 81 zaposlenim, čiji je osnivač Općinsko vijeće Gornji Vakuf–Uskoplje.

Napajanje električnom energijom područja općine Gornji Vakuf–Uskoplje izvodi se iz napojne transformatorske stanice TS 110/2x10/10 kV. Sva naseljena mjesta na području općine Gornji Vakuf – Uskoplje, kao i industrijska/građevinska zona, pokriveni su električnom mrežom.

Postojeći vodovodni sistem Gornjeg Vakufa–Uskoplja je pumpno–gravitacijski za visoku i srednju zonu i gravitacijski za nižu zonu. Kapacitet rezervoara (dvije komore po 1.000 m³) zadovoljava potrebe potrošača, ali zbog velikih gubitaka u vodovodnoj mreži dolazi do nestanka vode za piće i do redukcije vode. Zbog gubitaka u vodovodnoj mreži, njene zastarjelosti, neadekvatnog materijala od kojeg je izgrađen cjevovod, kao i profila cijevi, neophodno je izvršiti rekonstrukciju primarne vodovodne mreže.

Postojeća kanalizacija grada Gornjeg Vakufa–Uskoplja je razdjelnog tipa: fekalna i oborinska. Izuzetak je nekoliko kanala koji su mješoviti. Kanalizacijski sistemi izljevaju se u rijeke Vrbas, Trnovaču, Voljišnicu, Kruščicu i Bistričku riku, s tim da se oborinska kanalizacija rasterećuje i u kanal Paločki put koji se ulijeva u rijeku Trnovaču, te u kanal Baricu koji se ulijeva u rijeku Vrbas. Oba sistema starija su od 50 godina.

2.4 Zaštita i spašavanje

Upravljanje odbranom od poplava u općini Gornji Vakuf–Uskoplje vrši Općinska služba za civilnu zaštitu, stambeno–komunalne poslove, obnovu i zaštitu okoline. Mnogobrojni problemi s kojima se Služba za civilnu zaštitu, stambeno–komunalne poslove, obnovu i zaštitu okoline susreće čine zapreku da se zaštita i spašavanje na općini dovedu na profesionalni nivo, koji je u današnje vrijeme itekako potreban.

Osnovni problem Službe je nedostatak finansijskih sredstava; odnosno, sve do ove godine sredstva za potrebe zaštite i spašavanja ostvarivala su se prikupljanjem 0,5% od osnovice neto plaće zaposlenika u radnom odnosu. Ova sredstva, međutim, nedovoljna su za bilo kakve ozbiljnije zahvate po pitanju zaštite i spašavanja.

3. UVOD I INFORMACIJE O KATASTROFI

Usljed intenzivnih kišnih padavina u mjesecu maju i junu 2010. godine, velike količine brdskih i bujičnih voda stvorile su ogromnu vodenu masu koja se formirala u slivu rijeke Vrbasa i njenih pritoka. Udari vodene stihije su bili toliko jaki da su u nekim dijelovima zahvaćenim bujicom potpuno izmijenili konfiguraciju terena i dijelove korita rijeka kao i samih bujičnih tokova. Vodena stihija je uništila ili poplavila stambene, pomoćne i druge objekte, srušila mostove i odnosila dijelove magistralnih, regionalnih i lokalnih puteva te tako izazvala teška oštećenja na njima.

Posljedice su evidentne i na privrednim i elektroenergetskim objektima, telefonsko-telegrafskoj mreži, vodovodu i drugim objektima komunalne infrastrukture.

Na poplavljenom području vodena stihija se zadržala u stambenim i radnim prostorijama, kao i u poplavljenim građevinskim objektima.

Općinski načelnik je na prijedlog OŠCZ proglasio stanje prirodne nesreće uzrokovane poplavama. Za vrijeme trajanja prirodne nesreće poduzimane su sve aktivnosti na zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara s raspoloživim stručnim i materijalnim mogućnostima Općinskog štaba civilne zaštite. Nesebičnu pomoć za vrijeme trajanja poplave pružili su i zaposlenici Policijske stanice, Crvenog križa, Gorske službe spašavanja, Dobrovoljnog vatrogasnog društva i mnogobrojni građani koji su se samoinicijativno angažirali.

Nakon poplave općina je uspjela od određenih agencija i ministarstava izdejstvovati određena sredstva, oko 350.000,00 KM, koja su uložena u sanaciju korita rijeka i prevenciju.

SEKTOR	IZNOS ŠTETE
Socijalni sektor	1.561.054,00 KM
Sektor proizvodnje	655.920,00 KM
Sektor infrastrukture	263.281,12 KM

4. RAZVOJNA VIZIJA PRIJE KATASTROFE

Općina Gornji Vakuf–Uskoplje, kao i mnoge općine u BiH, nije imala razvojnu viziju oporavka od katastrofe i prevencije elementarnih nepogoda, ali je razvila nekoliko planskih dokumenata za odbranu od poplava.

Analizom rezultata organizacije i realizacije planskih dokumenata na prevenciji i zaštiti od poplava možemo zaključiti da ti rezultati nisu postignuti. Također možemo reći

da su dosadašnja iskustva u planiranju prevencije dosta skromna, s obzirom na to da finansijskih sredstava u ovom procesu uopće nije bilo, ili su bila minimalna i odvajana samo za hitne intervencije.

Sve aktivnosti su uglavnom bile prepuštene odjelima civilne zaštite na svim nivoima. Obim i karakter opasnosti do kojih može doći, ustvari, traže angažman ne samo civilne zaštite nego i svih drugih organa i subjekata u društvu.

Nepostojanje kvalitetne razvojne vizije, posebno po pitanju poduzimanja preventivnih mjera za otklanjanje opasnosti, vrlo često dovodi do ogromnih materijalnih šteta, a nerijetko i do ljudskih žrtava.

5. VIZIJA OPORAVKA I UVOD U SEKTORE

Strategija oporavka nakon katastrofe, s utvrđenom metodologijom rada, odgovara na sva pitanja doktrinarnog i strategijskog opredjeljenja u pogledu uloge i zadataka sistema prevencije poplava. Ona usmjerava sredstva u prevenciju umjesto u sanaciju posljedica. Vizija podrazumijeva analizu, utvrđivanje i isticanje svih potrebnih konkretnih procesa koji su neophodni u sistemu prevencije i smanjenja posljedica katastrofe, a time i u zaštiti života i okoliša.

Specifični doprinosi potrebni za približavanje viziji, čije ostvarenje je realno i vremenski moguće, jesu ciljevi strateškog razvoja. Ti ciljevi podrazumijevaju moguća rješenja za uklanjanje ili smanjenje prepoznatih ključnih problema, a navedeni su po sektorima i utvrđeni po prioritetima i vremenskim ograničenjima. Razlozi i uzroci razvoja strategije, a samim tim i definiranje vizije oporavka neprocjenjivi su uzmemo li u obzir ugroženost ljudskih života i uticaj katastrofa na sve sektore životnog procesa. Najosnovniji razlozi za donošenje strategije su sljedeći:

- Životna pitanja od najneposrednijeg interesa za sve, za svakog građanina i za društvo u cjelini; o njima ovisi njihova društvena i ekonomska pozicija i njihova sigurnost.
- Problemi preventivnog djelovanja prije svega, ali i zaštite i spašavanja ljudi kada do katastrofe dođe, neprekidno se umnožavaju i usložnjavaju.
- Bez razvijene društvene svijesti, bez široke mobilizacije svih organiziranih subjekata društva i bez neposrednog učešća građana ti se problemi ne mogu efikasno rješavati, a posljedice po ljude, njihove živote, zdravlje i materijalna dobra sve su teže.
- Briga i odgovornost za probleme ne smiju pasti samo na civilnu zaštitu i njene organizirane snage – iako su one u okviru sistema zaštite i spašavanja najodgovornije i nezamjenjive. Aktivnosti i akcije iz tog domena treba da prerastu u pokret cjelokupnog stanovništva, što se može postići uz puni angažman i aktivnost svih organiziranih i političkih snaga, na svim nivoima vlasti, od mjesne zajednice pa naviše.

- Problemi su, stoga, ne samo stručno profesionalni već i bitno politički: njihovo rješavanje, odnosno nerješavanje itekako se odražava na raspoloženje građana, na njihovo povjerenje, na ugled države i sl.
- Brojni problemi iz ovog domena imaju i svoju ekonomsko–socijalnu, dakle i bitno širu društvenu dimenziju.

Sva ova pitanja su pomoću strategije riješena kao integralni dio društveno–ekonomskog i političkog razvoja i, kao značajan element u borbi za ekonomsku stabilizaciju, ali i kao dio naše međunarodne pozicije i preuzetih međunarodnih obaveza.

U ovom kontekstu snažnije podvlačimo ekonomsku komponentu u svjetlu općeg teškog stanja u regiji i šire. Na primjer, u prosjeku svake godine katastrofe odnesu 5–6 procenata nacionalnog dohotka – a dobro organiziranim preventivnim mjerama taj procenat se može barem prepoloviti.

6. SEKTORI

Svaka rasprava o zaštiti od poplava treba se dotaći sukoba sektorskih interesa, na primjer poljoprivrede, energije (hidroelektrane), šumarstva, industrije, zaštite okoliša. Stoga treba utvrditi uvjete za međusektorski dijalog, a time uspostaviti institucionalne aranžmane za posredovanje između eventualnih konkurentskih zahtjeva.

Konkurentski zahtjevi nisu uvijek usklađeni, pogotovo s obzirom na ograničenja resursa. Kada su i zasnovani, izvjesni problemi kao što je npr. spolna zastupljenost – interesi žena, često su izraženi pošto su žene obično isključene iz foruma odlučivanja. Žene su ugrožene već u samom pristupu oporavku od poplava i njihovoj prevenciji zato što će one najvjerojatnije biti više pogođene poplavama, pogotovo u nerazvijenim sredinama kakva je općina Gornji Vakuf–Uskoplje, gdje su žene u velikom broju domaćice ili nezaposlene i direktno prepuštene djelovanju svih posljedica prouzrokovanih poplavama.

Ključni aspekti dobre prevencije, zaštite od poplava i ublažavanja posljedica su sljedeći:

- prikupljanje informacija,
- pristup participativnom planiranju,
- pristup raspodjeli resursa i usklađenost konkurentskih zahtjeva,
- koordinacija donatorske pomoći.

6.1. Socijalni sektor

Posljedice poplava su ugroženost ljudskih života i materijalnih dobara, ogromne štete u svim aspektima života i rada, angažiranje velikog broja ljudi i sredstava na terenu i socijalna nesigurnost stanovništva. Katastrofa intenzivno zadire u postojeću socijalnu strukturu,

pri čemu valja uočiti činjenicu da se kao prvi element u vezi s posljedicama katastrofe javljaju pojave akutno izmijenjenog socijalnog položaja ljudi, i kao pojedinaca i kao cjeline.

Iako se u općini Gornji Vakuf–Uskoplje radilo o velikoj prirodnoj katastrofi, na svu sreću nije bilo ljudskih žrtava, kao ni pojava oboljenja i epidemija u toku i nakon poplava. Tome su svakako pridonijele poduzete zdravstvene mjere koje su bitan faktor u preventivnom djelovanju u vezi s katastrofama.

U naseljima Voljevac, Boljkovac i Dobrošin od poplave je bilo ugroženo oko pedeset kuća. U naseljima Podgrađe i Trnovača, Vrbas i njene pritoke Voljišnica i Trnovača poplavile su više kuća, kao i u naselju Pajić polje i Donja ričica, gdje je Vrbas je pričinio veliku materijalnu štetu na više od pedeset kuća kao i na Osnovnoj školi u Pajić polju.

Nažalost, zbog teške ekonomske situacije u kojoj se općina nalazi nije izvršena dislokacija najugroženijih objekata u slivovima rijeka, već je po sistemu hitnih intervencija izvršena zaštita lica i stoke i njihovo izmještanje.

Nezaobilazan dio aktivnosti na prevenciji katastrofa je i samozaštita, koja bi trebalo da bude baza za provođenje zaštitnih mjera. U skladu s principima samozaštite, proces masovnog čišćenja korita i terena oko rijeka spada u prioritetne zadatke lokalnih zajednica u vezi sa smanjenjem posljedica poplava, čime se stvara atmosfera sigurnosti građana i područja. Kao prioritetni projekat u ovom sektoru izdvajamo uređenja riječnih korita, i to :

- Čišćenje korita rijeke Vrbas cijelim tokom i izvoz šljunka iz korita; vrijednosti radova 50.000,00 KM
- Čišćenje korita pritoka Vrbasa (Bistrička rika, Voljišnica, Kruščica i dr.), izvoz šljunka iz korita; vrijednost radova 20.000,00 KM

Izvlačenje šljunkastog materijala iz korita predstavlja kratkoročnu mjeru, ali gledano dugoročno ima dobar rezultat jer redovnim čišćenjem šljunka stvara se mogućnost da i u trenucima bujica i naglih porasta vodotoka, korita rijeka prime sve količine vode i na taj način neće doći do izlivanja rijeka izvan korita.

Ekvivalent procesu čišćenja korita je uklanjanje raslinja, koje uz korita rijeka stvara prirodne brane i na taj način ugrožava područja i prijeti izlivanjem vode iz korita.

Najznačajniji projekti ove srednjoročne strategije su:

- Rijeka Vrbas, područje cijelog toka – uklanjanje raslinja; vrijednost projekta je 20.000,00 KM.
- Pritoke Vrbasa (Bistrička rika, Voljišnica, Kruščica i dr.) – uklanjanje raslinja; vrijednost projekta je 10.000,00 KM.
- Rijeka Vrbas – popravak obalne utvrde; vrijednost projekta je 20.000,00 KM.

6.2. Sektor proizvodnje

Budući da poplave iznenada poremete ustaljene procese života i rada određene društvene sredine, posljedice njihovog djelovanja manifestiraju se u mnogim oblastima društvene strukture. Obim i doseg tih posljedica zavise od vrste, odnosno intenziteta poplave.

Materijalne posljedice su u ovoj katastrofi najočiglednije i uzrok su nastajanja svih drugih posljedica. Razumije se, u procesu otklanjanja posljedica poplave naglašen značaj imaju ona materijalna dobra koja omogućavaju preživljavanje. U periodu poplava u Općini Gornji Vakuf–Uskoplje došlo je do poremećaja normalnih životnih uvjeta, komunikacija i infrastrukture, što je izravno uticalo na proizvodnju, posebno u poljoprivredi ili industriji, i zaustavilo redovne aktivnosti. Mnogi usjevi i pašnjaci su potopljeni i uništeni.

Visoki iznosi uloženi u oporavak negativno utiču na investicije i druge razvojne aktivnosti. To obeshrabruje potencijalne ulagače u privredu općine, pa je zato potrebno po principu "ponovo izgraditi bolje" dugoročno stvoriti preduvjete za ekonomski razvoj općine, pružiti građanima i ulagačima osjećaj sigurnosti i motiv za nova ulaganja.

Pretpostavka je da se i privredni objekti mogu unaprijediti i da će privući nove kupce ukoliko po principu "ponovo izgraditi bolje" preventivno djelujemo i zaštitimo se od buduće štete prouzrokovane poplavama.

U vezi s tim, kao značajan strateški projekat u ovom sektoru ističemo projekat:

- Rijeka Vrbas, rajon gornji tok – izgradnja praga za prihvat nanosa; vrijednost radova 200.000,00 KM.

Međutim, koliko god su bitna nova ulaganja u općinu, toliko je bitno održati i postojeću proizvodnju i ne dozvoliti da domicilni proizvođači odustanu od daljnje proizvodnje zbog poplava i napuste područja tražeći novu sredinu za svoju egzistenciju. Zbog toga treba preventivno djelovati i boriti se protiv novih uništenja poljoprivrednog zemljišta, tj. uraditi slijedeće:

- Rijeka Vrbas i njene pritoke – izgradnja odbrambenih linija za sprečavanje daljeg uništenja poljoprivrednog zemljišta; vrijednost radova 50.000,00 KM.

6.3. Infrastruktura

Razvoj općine, industrije, saobraćajnica, nije uvijek praćen adekvatnim ulaganjima u sistem i objekte prevencije poplava. Pojedini objekti podizani su na područjima gdje ne postoji ni minimalna sigurnost od poplave.

Preventivne mjere zaštite od poplava podrazumijevaju:

- izgradnju odbrambenih linija,
- antierozione radove,
- izradu mreže za odvodnjavanje.

Odbrambenu liniju čine nasipi, katkad i zidovi od zemlje, izgrađeni do visine na kojoj se velike naplavne vode ne mogu prelići preko njih i prodrijeti u zaštićeno područje, a moraju imati takve tehničke elemente da mogu izdržati erozivno djelovanje vode.

Postoje dvije vrste antierozivnih radova: radovi na slivu i radovi u koritu rijeke. Radovi na slivu predstavljaju odbranu od površinske erozije i imaju veći učinak na smanjenje količine nanosa i na usporavanje koncentracije vode. Radovi u koritu predstavljaju aktivnu odbranu od erozije u koritu i djelomičnu odbranu od transporta proizvedenih količina nanosa u slivu.

Zbog nedostatnih sredstava za izgradnju objekata za odbranu od poplava često se radi parcijalno, bez dovoljno podloge u istraživačkim i studijskim radovima. Takva palijativna rješenja obično dovode do pogoršanja režima voda na pojedinim dionicama, ugrožavaju nizvodna područja i stvaraju probleme u kompleksnom uređenju pojedinih slivova.

Ozbiljni problemi infrastrukture u općini Gornji Vakuf–Uskoplje izazvali su dugoročne poremećaje kao što su oni u komunikaciji, obrazovanju, snabdijevanju čistom vodom, napajanju strujom, u saobraćaju i zdravstvenoj zaštiti. Analiza ovih događaja pruža nam uvid u neadekvatnu pripremljenost infrastrukture da izdrži sile prirodnih katastrofa i u nedostatak strategije u vezi s hitnim intervencijama u slučaju nesreće.

U samom gradu, odnosno u dijelu koji se zove Gornjevakuško polje Vrbas se izlio iz korita i potekao je magistralnom cestom, kao i gradom, te tako onemogućio normalno odvijanje saobraćaja za sva vozila. U dijelu grada kod Autobuske stanice i nizvodno više kuća je odsječeno i poplavljeno. U gradu je od poplave bilo ugroženo više od sto kuća, poslovnih prostora i pomoćnih objekata, kao i infrastruktura.

Začepljenje zastarjele vodovodne i kanalizacione mreže, koja je nedovoljnog kapaciteta, dovodi do ugrožavanja cijelog urbanog područja općine i plavljenja zgrada općinskih institucija, stambenih i poslovnih objekata.

S tim u vezi projekat strategije ovog sektora je:

- Izgradnja nove vodovodno–kanalizacione mreže: vrijednost projekta 3.000.000,00 KM
- Regulacija toka rijeke Vrbas u gradu: predviđena vrijednost projekta je 1.500.000,00 KM
- Naselje Hrasnica – izgradnja novog mosta na Vrbasu i prilaznog puta 100 u dužini od metara: vrijednost radova 200.000,00 KM.

Pošto se posljedice elementarnih nepogoda ne mogu sasvim predvidjeti, katastrofe su ponekad neizbježne. Iz tog razloga jedinice Civilne zaštite, koje djeluju na zaštiti lica i imovine kao organizirana društvena jedinica, s ciljem što uspješnijeg djelovanja moraju biti spremne da odgovore na sve izazove, čak i ako se nađu u životnoj opasnosti. Efikasan rad se može postići samo uz potpunu opremljenost tih jedinica. Zato kao dio strategije koja se odnosi na zaštitu iniciramo sljedeće projekte:

- Nabavka opreme za jedinice civilne zaštite – čamaca za spašavanje i muljne pumpe za vodu: vrijednost projekta 60.000,00 KM.

7. INSTITUCIONALNI I ZAKONSKI OKVIR

Nosioci i partneri za implementaciju strategije su: organi vlasti općine Gornji Vakuf-Uskoplje, građani općine, javna i privatna preduzeća općine, organi vlasti Srednjo-bosanskog kantona, organi vlasti Federacije BiH, Federalna uprava Civilne zaštite, organi vlasti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo sigurnosti BiH – Sektor za zaštitu i spašavanje, Agencija za vode FBiH, Agencija sliva rijeke Save, te razne nevladine kao i međunarodne organizacije.

Kad je riječ o zakonskom okviru strategije, primijenjeni su:

- Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH br. 50/08)
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Sl. novine FBiH br. 39/03,22/06,43/10)
- Zakon o vodama (Službene novine FBiH br. 7/06)
- Pravilnik o organizovanju službi zaštite i spašavanja i postrojbi civilne zaštite, njihovim poslovima i načinu rada (Službene novine FBiH br. 77/06)
- Pravilnik o organiziranju i funkcioniranju operativnih centara civilne zaštite (Službene novine FBiH br. 8/07)
- Odluka o izmjenama Odluke o vrsti i minimalnim količinama sredstava potrebnih za provođenje lične i kolektivne zaštite građana i zaposlenika u poslovnim objektima i stambenim zgradama od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine FBiH br. 58/06)
- Procjena rizika od poplava na nivou FBiH
- Federalni operativni plan odbrane od poplava (Službene novine FBiH br. 7/11)
- Uredba o vrstama i sadržaju planova zaštite od štetnog djelovanja voda.

8. MEHANIZMI FINANSIRANJA

Razvojni projekti strategije su prioritetni projekti koji ostvaruju ciljeve u vezi sa zaštitom od prirodnih i drugih nesreća. S obzirom na predmet, smisao i sadržaj strategije, za finansiranje provođenja strategije predviđaju se sljedeći izvori:

1. Sredstva iz domaćih izvora:
 - Budžet Općine: predviđena sredstva za prevenciju od poplava u budžetu općine iznose 30.000,00 KM
 - Budžet Srednjobosanskog kantona
 - Sredstva iz drugih domaćih izvora: fondovi, nevladine organizacije
2. Privatni kapital
3. Krediti
4. Sredstva iz međunarodnih izvora:
 - Sredstva međunarodnih finansijskih institucija
 - Sredstva dostupna na temelju prijave za pretpristupne fondove i sredstva budućih strukturnih fondova
 - Sredstva na temelju bilateralne/multilateralne saradnje.

Procjena izvora finansiranja i dostupnosti finansijskih sredstava ovisi o procesu pridruživanja EU, raspoloživosti međunarodnih fondova, kao i procesu decentralizacije državne uprave u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi i povećanjem ovlasti jedinica lokalne samouprave u prikupljanju i raspolaganju sredstvima na lokalnom nivou. Uz sve to, posljedica i dubina sveopće ekonomske i finansijske krize teško su sagledive. Za pojedine navedene projekte očekuju se sredstva Agencije za vodno područje rijeke Save.

9. MONITORING

Praćenje i vrednovanje ostvarivanja vizije oporavka Općine, slijedeći Strategiju postavljenih sektorskih ciljeva i prioriteta i ostvarivanje konkretnih razvojnih projekata, omogućit će provjeru opravdanosti, učinkovitosti, ostvarljivosti i stručne realizacije predviđenih projekata. Valja unaprijed razraditi sistem jasno definiranih i realnih indikatora i stvoriti informatičku podlogu za unos relevantnih podataka i njihovo kontinuirano praćenje, ažuriranje i kvalitativno vrednovanje.

Uobičajeni pokazatelji koji se koriste za mjerenje uspješnosti provođenja projekata, a koji se mogu primijeniti i na praćenje provođenja Strategije oporavka Općine, su sljedeći:

- angažirani resursi u provođenju projekta
- rezultati projekta (prema projektnoj dokumentaciji)
- kvalitativni i kvantitativni pomaci kao direktan rezultat implementacije projekata i uticaj na širu društvenu zajednicu

- kvalitativni i kvantitativni dugoročni učinci (krajnja namjena projekta) na širu društvenu zajednicu.

U provođenju Strategije oporavka nalaze se Općinsko vijeće i načelnik Općine. Stanovništvo pogođeno nesrećom može putem mjesnih odbora, raznih komisija ili vijećničkih pitanja biti uključeno u praćenje realizacije Strategije.

Za uspješnu institucionalnu podršku mogao bi se do 2015. godine formirati tim za implementaciju Strategije oporavka općine Gornji Vakuf–Uskoplje, koji će organizirati i koordinirati provođenje Strategije i pripremati prijedloge odluka Općinskom vijeću. Tim za implementaciju Strategije osiguravat će kontinuitet rada na Strategiji, pružati pomoć i pratiti proces provedbe cjelokupne Strategije kroz razvoj novih projekata i privlačenje dodatnih finansijskih poticaja. Treba poštovati načela transparentnosti, partnerstva i etičkih pravila na kojima se temelji priprema Strategije. Glavna zadaća Tima za implementaciju Strategije je provođenje projekata i realizacija utvrđenih odgovarajućih postupaka za upravljanje i koordinaciju projektima.

10. KLJUČNE PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Strategija oporavka nije statičan dokument. To je otvoren, dinamičan razvojni dokument, koji s vremenom trebati mijenjati i prilagođavati promjenama u okruženju i Općini, te na taj način doprinijeti boljem rješavanju ključnih pitanja oporavka Općine.

Strategija predstavlja opći okvir oporavka pomoću kojeg se procjenjuju prioriteta. Ovaj opći okvir trebati mijenjati kako bi se uskladio s promjenama unutar Općine i njenim razvojem. Općina će upravljati tim promjenama i raspravljati o njima kako bi se osiguralo da Strategija i dalje bude relevantna i u skladu sa znanjem i stručnim mišljenjem ključnih aktera u vezi sa situacijom u Općini.

Ova strategija sadrži kompletan plan oporavka i prevencije poplava, kao i uređenje slivnih područja na općini Gornji Vakuf–Uskoplje. Bitno je palijativne zahvate svesti na najmanju mjeru i bez većih teškoća uklopiti ih u konačno rješenje.

Preduvjet za uspješnu odbranu od poplava, uz sve pomenute mjere, ostaju stalni, sigurni i dugoročni izvori finansiranja. Bez toga nema ni dobrih programa niti racionalnog ulaganja u prevenciju i zaštitu od poplava.

11. SINTEZA STRATEGIJE

Vizija strategije				
Sektor SOCIJALNI SEKTOR				
Projekt (poredani prema prioritetima)	Potrebni resursi (mehanizmi finansiranja)	Vremenski okvir	Vodioci, implementatori i partneri	Napomene
Čišćenje korita rijeke Vrbas cijelim tokom	50.000,00 KM	Dugoročno	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
Čišćenje korita pritoka Vrbasa (Bistrička rika, Voljišnica, Kruščica i dr.)	20.000,00 KM	Dugoročno	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
Rijeka Vrbas, dužinom cijelog toka, uklanjanje rastinja	20.000,00 KM	Kratkoročno 2011.godina	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
Rijeka Vrbas, popravak utvrda	20.000,00 KM	Kratkoročno 2011.godina	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
Pritoke Vrbasa (Bistrička Rika, Voljišnica, Kruščica i dr.), uklanjanje rastinja	10.000,00 KM	Kratkoročno 2011.godina	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
UKUPNO SOCIJALNI SEKTOR	120.000,00 KM			

Vizija strategije				
Sektor PROIZVODNJA				
Projekt (poredani prema prioritetima)	Potrebni resursi (mehanizmi finansiranja)	Vremenski okvir	Vodioci, implementatori i partneri	Napomene
Rijeka Vrbas, gornji tok, izgradnja praga za prihvat nanosa	200.000,00 KM	Kratkoročno 2011.godina	Općinska služba i partneri	
Rijeka Vrbas i njene pritoke, izgradnja odbrambenih linija	50.000,00 KM	Srednjoročno	Općinska služba i Agencija sliva rijeke Save	
UKUPNO PROIZVODNJA	250.000,00 KM			

Vizija strategije				
Sektor INFRASTRUKTURA				
Projekt (poredani prema prioritetima)	Potrebni resursi (mehanizmi finansiranja)	Vremenski okvir	Vodioci, implementatori i partneri	Napomene
Izgradnja nove vodovodno-analizacione mreže	3.000.000,00 KM	Srednjoročno	Općinska služba i partneri	
Izgradnja regulacije rijeke Vrbas na području grada	1.500.000,00 KM	Dugoročno	Općinska služba i partneri	
Most na rijeci Vrbas, naselje Hrasnica	200.000,00 KM	Kratkoročno 2011.godina	Općinska služba i partneri	
UKUPNO INFRASTRUKTURA	4.700.000,00 KM			

12. VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU STRATEGIJE

PROJEKT	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Čišćenje korita rijeka										
Uklanjanje rastinja i popravka utvrda										
Prag za prihvata										
Odbrambene linije										
Vodovodno-kanalizaciona mreža										
Izgradnja mosta										
Izgradnja regulacije										